



WWF

MURA
DRAVA
DUNAV

U SARADNJI SA

EURONATUR

OČUVANJE „EVROPSKOG AMAZONA“

Mura-Drava-Dunav: reke na raskršću između zaštite i uništenja

PREKOGRANIČNI SISTEM REKA MURA, DRAVA I DUNAV



Revitalizacija Mure (AT)

© Johann Pfeiler



Vodenica na Muri (SI)

© Ecology in Progress



Evropska vidra na Muri (HU)

© D. Kallenegger/4nature



Skoro iščezla: Kratkonosa kečiga iz Dunava (HU)

© Szeilik Endre



Pčelarica na Dravi (HU)

© Goran Šafarek



Borl zamak na Dravi (SI)

© Borut Šturjberger



Mreža zaštićenih područja

Centralna i tampon zona (oko 300,000 ha) budućeg UNESCO prekograničnog rezervata biosfere

- 1: Područje Natura 2000, Mura, AT
- 2: Područje Natura 2000, Mura, SI
- 3: Područje Natura 2000, Drava, SI
- 4: Područje Natura 2000, Mura, HU
- 5: Nacionalni park „Dunav-Drava“, HU
- 6: Područje Natura 2000, Ormánság, HU
- 7: Ornitolóški rezervat „Veliki Pažut“, HR
- 8: Regionalni park „Drava-Mura“, HR
- 9: Park prirode „Kopački Rit“, HR
- 10: Nacionalna ekološka mreža, Dunav, HR
- 11: Specijalni rezervat prirode „Gornje Podunavlje“, RS
- 12: Specijalni rezervat prirode „Karadorđevo“ i Park prirode „Tikvara“, RS

■ Hidrocentrale



Dan Drave u Koprivnici (HR)

© A. Mohl/WWF



Bodrog festival u Bačkom Monoštoru (RS)

© Mario Romulic, www.romulic.com



Orao belorepan u Kopačkom Ritu (HR)

© Mario Romulic, www.romulic.com

1 Natura 2000 područje, Mura

Status zaštite: Natura 2000 područje, deo Zaštićenog predela
Površina: 2,159 ha **Zemlja:** Austrija

Natura 2000 područje u Austriji se prostire na 34 km uz reku Muru, koja se graniči sa Slovenijom. Predstavlja početak slobodnog donjeg toka reke Mure i stanište je druge po veličini plavne šume u Austriji. Ipak, tok reke je u prošlosti regulisan i brojni bočni tokovi su u potpunosti odsečeni od reke. Projekti obnavljanja staništa koje finansira EU imaju za cilj da vrate prirodne uslove na ovom području.

2 Natura 2000 područje, Mura

Status zaštite: Natura 2000 područje **Površina:** 12,767 ha **Zemlja:** Slovenija

Reka Mura u Sloveniji, koja se delimično graniči sa Austrijom i Hrvatskom, je uvrštena u Natura 2000 mrežu i stanište je najveće plavne šume u Sloveniji. Granica se proteže do Hrvatske i jedinstven je primer prirodne, dinamične reke sa velikim aktivnim meandrima i kolonijama lasta bregunica u prirodnim rečnim obalama. Drvene vodenice na Muri dokaz su davnašnje kulture i održivog korišćenja reke, i predstavljaju značajnu turističku atrakciju.

3 Natura 2000, Drava

Status zaštite: Natura 2000 područje
Površina: 9,525 ha **Zemlja:** Slovenija

Plavna područja Drave u Sloveniji, između Maribora i Ormoža, bila su ozbiljno ugrožena izgradnjom tri velika rezervoara 70-ih i 80-ih godina prošlog veka radi proizvodnje hidroenergije. Međutim, ostaci karakterističnih rečnih staništa i vrsta koje su očuvane u starom koritu, tzv. "Stare Drave" zaštićena su kao Natura 2000 područja. Impresivni Borl zamak iznad reke Drave datira još iz 1199. godine.

4 Natura 2000 područje, Mura

Status zaštite: Natura 2000 područje, Zaštićeni predeo
Površina: 2,135 ha **Zemlja:** Mađarska

Natura 2000 područje obuhvata najniže delove reke Mure u Mađarskoj na granici sa Hrvatskom. Poznato je po brojnim vrstama riba kojih ima preko 50. Mnoge ugrožene vrste sisara, poput evropske vidre, tu nalaze utočište. Nakon puštanja u prirodu na ušću Mure u Dravu, dabrovi su u proteklh 10 godina ponovo naselili ovu oblast.

5 Nacionalni Park „Dunav-Drava“

Status zaštite: Nacionalni Park, Natura 2000, delimično Ramsarsko područje **Površina:** 50,441 ha **Zemlja:** Mađarska

Nacionalni park „Dunav-Drava“ je proglašen 1996. godine. Sačinjavaju ga čitava dužina toka Drave u Mađarskoj i prostrano plavno područje „Gemenc-Beda Karapandža“ duž Dunava. Velike plavne šume i močvare predstavljaju područje na kome se hrani i razmnožava oko 110 vrsta ptica uključujući čaplje, kolonije kormorana i brojna populacija vodomara. Ovo područje naseljava najveća populacija crne rode u Mađarskoj.

8 Regionalni park „Drava-Mura“

Status zaštite: Regionalni park **Površina:** 87,681 ha **Zemlja:** Hrvatska

Regionalni park „Drava-Mura“ je najveće zaštićeno područje u regionu. Proteže se od hrvatsko-slovenačke granice do Dunava kroz pet županija. Šljunkovite i peščane obale reke Drave su jedno od poslednjih područja u kontinentalnoj Evropi gde se razmnožava ugrožena mala čigra. Nekoliko hiljada parova bregunica se razmnožava u strmim obalama. Okolna naselja su izvor bogatog kulturnog nasleđa, kao što je selo Hlebine na Dravi, koje je steklo svoju svetsku reputaciju kao kolevka hrvatske naivne umetnosti.

9 Park prirode „Kopački Rit“

Status zaštite: Park prirode, Specijalni zoološki rezervat, Ramsarsko područje **Površina:** 23,126 ha **Zemlja:** Hrvatska

Park prirode „Kopački Rit“ je proglašen 1967. godine i obuhvata prostrano plavno područje između ušća Drave u Dunav. Stanište je najveće i najbolje očuvane šume vrba u slivu Dunava. Kopački rit je poplavljen i do tri meseca godišnje. Do sada je zabeleženo blizu 300 vrsta ptica, uključujući 50 parova orla belorepana. Predstavlja drugo najznačajnije područje za mreščenje riba nakon delte Dunava. Planirano kanalsanje Dunava i Drave će imati ozbiljne posledice na ovo centralno područje čitavog UNESCO prekograničnog rezervata biosfere Mura-Drava-Dunav.

11 Specijalni rezervat prirode „Gornje Podunavlje“

Status zaštite: Specijalni rezervat prirode, Ramsarsko područje
Površina: 19,605 ha **Zemlja:** Srbija

Specijalni rezervat prirode „Gornje Podunavlje“ se prostire uz levu obalu Dunava u Vojvodini. Jedno je od nekoliko preostalih velikih plavnih područja u Srbiji. Nedavno je u Apatinu ulovljena skoro istrebljena kratkonosa kečiga. Tradicionalni načini upravljanja resursima, kao što je ribarstvo, su do današnjih dana ostali važan izvor prihoda za lokalne zajednice.



RIZNICA PRIRODE I KULTURE

Protičući kroz Austriju, Hrvatsku, Mađarsku, Srbiju i Sloveniju, donji tokovi reka Drave i Mure, kao i tok Dunava koji se nadovezuje, spadaju u ekološki najznačajnija rečna područja u Evropi, čineći takozvani „Evropski Amazon“.

Ove reke obrazuju 700 km dugačak „zeleni pojas“ koji povezuje više od 1,000,000 hektara veoma vrednih prirodnih i kulturnih predela u svih pet zemalja i zbog toga će postati simbol jedinstva: čitavo područje će uskoro biti zaštićeno kao **UNESCO Prekogranični rezervat biosfere „Mura-Drava-Dunav“ (PRB MDD)**.

Uprkos brojnim promenama nastalim dejstvom čoveka u prošlosti, ovaj zadivljujući rečni predeo područje je izuzetne **biološke raznovrsnosti** i centar retkih prirodnih staništa kao što su velike plavne šume, rečne ade, šljunkovite i peščane obale, rečni rukavci i mrtvaje. Ova staništa su dom najgušćoj populaciji gnezdećih parova orla belorepana u centralnoj Evropi i drugih ugroženih vrsta kao što su mala čigra, crna roda, dabar, vidra i skoro iščezla kratkonosa kečiga. Svake godine, više od 250,000 migrirajućih ptica močvarica koristi reke za odmor i ishranu.



Park prirode „Kopački Rit“: Ušće Drave u Dunav smešteno je u središtu Rezervata biosfere

Ova koherentna mreža područja, sačinjena od **13 zaštićenih područja** uz tri reke, ističe njihove ekološke vrednosti i obuhvata Specijalni rezervat prirode „Gornje Podunavlje“ u Srbiji, Park prirode „Kopački Rit“ na ušću Drave u Dunav i Regionalni park „Drava-Mura“ u Hrvatskoj, Nacionalni park „Dunav-Drava“ u Mađarskoj, kao i Natura 2000 područja u Sloveniji i Austriji.

Pored velike biološke raznovrsnosti, reke i plavna područja su od vitalnog značaja za **ljude** koji tamo žive. Lokalni ribari se izdržavaju od populacija riba. Prostrana plavna područja smanjuju rizik od poplava, obezbeđuju povoljne uslove za

podzemne vode i samoprečišćavanje voda. Ovo je od suštinske važnosti za pijaću vodu, šumarstvo i zemljoradnju. Reka je takođe idealno mesto za rekreaciju, šetnju, plivanje, pecanje ili veslanje.

Kulturna baština ovog područja je dokaz žive prošlosti i mešanja naroda i kultura sa istoka i zapada. Prisustva Otomanskog carstva i Habsburške monarhije su vidljivi na arhitekturi mnogih starih gradova u regionu. U selima Baranje u Hrvatskoj i Vojvodine u Srbiji žive Hrvati, Mađari, Srbi a u brojnim mestima se mogu naći i potomci Austrijanaca, Nemaca ili Čeha.

UGROŽEN „EVROPSKI AMAZON“

Izuzetne prirodne vrednosti Mure, Drave i Dunava su u opasnosti. Ugrožavajući načini upravljanja, kao što su tekući i planirani radovi na kanalisanju prirodnog toka reke, vađenje šljunka i peska iz rečnog korita i nove hidroelektrane predstavljaju pretnju za ekološki integritet, prirodne vrednosti i resurse ovog područja.

Suprotno propisima u oblasti zaštite životne sredine EU i međunarodnim standardima, upravljanje rekama u Hrvatskoj, Mađarskoj i Srbiji i dalje počiva na **zastarelim konceptima**. Ideja o transformisanju prirodnih rečnih tokova u uniformne kanale bez šljunka i peska je pogrešan i zastareo metod.

Ovakva praksa (navodno u funkciji rečne plovidbe ili zaštite od poplava) ugrožava ekološke vrednosti i prirodne resurse mreže zaštićenih područja i prekogranični rezervat biosfere. Kanalisanje reke ima **razarajući uticaj na prirodu**: dovodi do produbljavanja rečnog korita, isušuje močvare i predstavlja pretnju za ugrožene vrste. Ovo je dokazano na primeru populacije bregunica duž Drave, čija se brojnost sa 12,000 parova 2005. godine smanjila na 3,000 parova 2010. godine.

Osim gubitka biodiverziteta, neodgovorno upravljanje rekama nanosi značajnu **ekonomsku** štetu, npr. niži nivo vode ima negativan uticaj

na pijaću vodu, šume, poljoprivredu i riblji fond. Kanalisanje reka, takođe povećava rizik od poplava u naseljenim područjima u donjem toku reke.

Trenutno, oblasti koje su najviše pogođene planiranim kanalisanjem velikih razmera su prirodni pojasevi oko Dunava i Drave u graničnom području između Hrvatske, Mađarske i Srbije, što će imati uticaj na centralno područje rezervata biosfere kao što je Park prirode „Kopački Rit“.



Kanalisanje reka uništava žive reke



© Goran Šafarek

Bregunicama je potrebna strma obala kako bi uzgajale svoje mladunce



© Goran Šafarek

Gotovo iščezloj maloj čigri za razmnožavanje su neophodne šljunkovite i peščane obale Drave

© ZEUS D. Dubrava

PREKOGRANIČNI REZERVAT BIOSFERE ZA DOBROBIT PRIRODE I LJUDI

Očuvanje vrednog prekograničnog ekosistema zahteva mudre napore u cilju očuvanja.

Prekogranični UNESCO rezervat biosfere će se sastojati od preko 10 zaštićenih područja u regionu Mura-Drava-Dunav, a ovim zajedničkim rečnim ekosistemom će se upravljati na održiv način kako bi se dao ekonomski podsticaj i podstaknuo razvoj regiona.

Koncept rezervata biosfere definiše oko **300,000 hektara centralnih i tampon zona** (postojeće mreže zaštićenih područja) i još oko **700,000 hektara prelaznih zona**. **Centralna zona** predstavlja ekološku okosnicu rezervata. Primarno obuhvata rečna i plavna područja koja se nalaze u pojasu ograničenom nasipima za odbranu od poplava.

Ciljevi i mere u centralnoj zoni su prvenstveno usmerene na zaštitu prirodnih staništa, vrsta i procesa kao i obnovu već postojećih degradiranih područja. **Zaštitna zona** se proteže duž reka van plavnih područja. Odlikuje je mozaik kultivisanih površina i naselja ali takođe obuhvata i neka manja odvojena područja kao što su mrtvaje, ribnjaci i močvare. Ovde se pojavljuje ekstenzivna poljoprivreda kao što je ispaša stoke, proizvodnja sena i organska proizvodnja, promocija lokalnih proizvoda i ekoturizam. Spoljašnja **prelazna zona** pruža ekonomsku i naučnu podršku tampon zoni na regionalnom nivou. Većina naselja i univerziteta su smešteni unutar ove zone.

NAJVEĆE EVROPSKO ZAŠTIĆENO REČNO PODRUČJE

ukupne površine od preko 1,000,000 ha.



PRVO ZAŠTIĆENO PODRUČJE

u svetu koje dele i kojim zajednički upravlja 5 država.

PRIMER MEĐUNARODNOG RAZUMEVANJA

i regionalne saradnje zasnovanih na zelenoj viziji.

Staništa bogata ribom omogućavaju održivo ribarstvo



© Anton Vrazauer/WWF-Canon

INFO

U suštini, rezervat biosfere **ispunjava tri osnovne funkcije:**

- Očuvanje ekosistema;
- Razvoj regiona u društveno-ekonomskom smislu na ekološki održiv način;
- Podsticanje obrazovanja, istraživanja i praćenje stanja životne sredine.

Rezervati biosfere su međunarodno priznati od UN institucija, predloženi od nacionalnih vlada i ostaju pod suverenom nadležnošću država u kojima se nalaze. Uspostavljanje rezervata biosfere je počelo u okviru UNESCO programa „Čovek i Biosfera“ (MaB) 1970. godine. Trenutno postoji 621 rezervat biosfere u preko 117 zemalja, samo 12 se prostire kroz dve zemlje, a jedan je trilateralan.

ZELENO SVETLO ZA PREKOGRANIČNI REZERVAT BIOSFERE

Kako bi se očuvalo područje Mura-Drava-Dunav, WWF, EuroNatur i njihovi partneri u zaštiti nastoje da formiraju UNESCO Prekogranični rezervat biosfere „Mura-Drava-Dunav“ (PRB MDD). U martu 2011, u Mađarskom gradu Gödöllo, blizu Budimpešte, **ministri Austrije, Hrvatske, Mađarske, Srbije i Slovenije nadležni za životnu sredinu i zaštitu prirode** su potpisali zajedničku deklaraciju za osnivanje rezervata biosfere sa ciljem zaštite životne sredine i prekogranične saradnje.

Zajednička deklaracija zasnovana je na preliminarnom bilateralnom sporazumu između Hrvatske i Mađarske iz 2009.

Komesar EU za životnu sredinu, Janez Potočnik, zalaže se za ovu inicijativu zato što se ona „odlično uklapa u ciljeve EU vezane za biodiverzitet i Direktive o staništima i pticama“. Inicijativa je takođe deo EU Regionalne strategije o Dunavu, što predstavlja osnovu za buduće EU finansiranje.

NAŠA VIZIJA – REKE KOJE ŽIVE ZA PRIRODU I LJUDE!

Vreme je da se ponovo povežemo sa prirodom! Pored zdravih rečnih ekosistema u oblasti Mure-Drave-Dunava, naša vizija je da podržimo održiv razvoj lokalnih zajednica inspirišući kako lokalni, tako i regionalni ponos.

Zamislite žive reke sa ostrvima iz snova, prirodne rečne obale sa peskom i šljunkom, isprepletane misteriozne rukavce, bujne šume sa zadivljujuće starim stablima, bogat biljni i životinjski svet u kom crne rode vrebaju ribe u plićaku, hiljade bregunica hvataju komarce kako bi nahranile mladunce dok kečige polažu jaja na obali...

Istovremeno, ljudi u UNESCO Prekograničnom rezervatu biosfere Mura-Drava-Dunav žive održivo u zdravom ekosistemu, sa raznolikom lokalnom privredom i jakim, šarenolikim, ali ujedinjenim kulturama koje prihvataju jedinstvene vrednosti ovog područja... Jednostavno, reke koje žive za prirodu i ljude!

POZIV NA AKCIJU

Dobijanje statusa rezervata biosfere

- 2009 – 2015 Pet nacija podnose UNESCO-u nominaciju za PRB MDD
- Jun 2016. UNESCO zvanično proglašava rezervat u 5 zemalja
- Septembar 2016. 5 ministara svečano otvara zajednički PRB MDD i dogovara se o budućoj saradnji i zajedničkom upravljanju

Promena načina upravljanja rekom

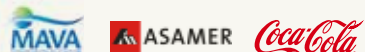
- Promena dosadašnjeg načina upravljanja u moderan i ekološki
- Zaustavljanje kanalisanja i daljeg vađenja šljunka i peska iz reka i plavnih područja
- Obnova degradiranih delova reka
- Zaustavljanje visokonaponskog režima rada poslednje hidroelektrane na Dravi kod Donje Dubrave
- Zaustavljanje daljih planova za izgradnju novih hidroelektrana duž Drave i Dunava



Mart 2011: nadležni ministri svih pet zemalja obuhvaćenih PRB MDD prilikom potpisivanja zajedničke deklaracije.



WWF-ov rad na očuvanju i zaštiti „Evropskog Amazona“ omogućen je uz finansijsku podršku MAVA Fondacije, Asamer Holdinga i Coca-Cola kompanije.



Da li biste voleli da saznate više o radu WWF-a na UNESCO Prekograničom rezervatu biosfere „Mura-Drava-Dunav“?

Posetite naše internet stranice na: www.amazon-of-europe.com

 www.facebook.com/AmazonOfEurope | amazonofeurope.blogspot.com



© Goran Šafarek

Štampa: WWF Austria, Ottakringer Str. 114-116, 1160 Vienna, telefon: +43 1 488 17-0; ZVR. Nr.: 751753867, DVR: 0283908.

Tekst: Arno Mohl, Tanja Nikowitz. Urednici: Sonja Bađura, Aleksandra Stamenković.

Kontakt: Duška Dimović, ddimovic@wwfdcp.org

Dizajn: message – Marketing- & Communications GmbH.

Printing: Janetschek GmbH. Naslovna strana: © Goran Šafarek.

100%
FSC-Papir

